

MV
May 19
I-15817 d

HUNGARY

ENTERTAINMENT /2003/

THE CAFÉS OF BUDAPEST.

SOURCE MUNICH: A 64-year-old former merchant, a native of BUDAPEST. Source came to Germany as a legal emigrant on March 8 1956.

DATE OF OBSERVATION: Until March 8 1956.

ENGLISH SUMMARY: "BUDAPEST is no longer the town of cafés as it used to be," said source. After the nationalization all cafés, restaurants, bars and confectionery shops were concentrated in two mammoth trusts, each comprising from 2,300 to 2,400 enterprises.

Source describes some of the cafés in BUDAPEST: the "Abbazia" café is the only one still bearing the traces of old splendor. It has card rooms and some gambling still goes on there. The "Emke" café is the favorite of pensioners and chess players. The "Rosmaring" espresso is the gathering place of the underworld, the "Brazil" espresso is patronized by writers and men of art; the "Trojka" espresso is - symptomatically, - the hang-out of black-marketeers; the youth of the intelligentsia meets in the "Napfény" and "Kedves" espresso and the "Operette" espresso is the meetingplace of actors, opera singers and ballet dancers.

In 1952 and 1953, many cafés were frequently raided and searched by police. Since the advent of the NAGY Regime these raids confined themselves to gambling rooms and places of ill repute.

In some bars one can see and hear performances by singers and actors. The "Bristol" bar has a special status, it is frequently visited by foreign diplomats, including those from the West. The songs heard here are mostly sung in English. Members of the foreign embassies usually bring their own drinks and pay 20 to 40 forint for the use of glassware.

EVALUATION COMMENT: In line with available information on BUDAPEST entertainment places.

+

+

+

/more/

BUDAPEST MEGSZÜNT A "KÁVÉHÁZAK VÁROSA" LENNI.
BUDAPEST No Longer "the Town of Cafeterias."

A második világháborút megelőző nyolcvan-száz év alatt BUDAPEST egyik sokat emlegetett jelzője "a kávéházak városa" volt. A BUDAPEST-i polgár életének jelentős részét a törzskávéházakban töltötte. Minden kávéháznak meg volt a maga egyivásu közönsége és különleges jellege.

BUDAPEST sotroma a kávéházak jelentős részét végérvényesen elintézte és megszüntette.

A MAI HELYZET.
The Present Situation.

Az államosítás óta a kávéházi és éttermi üzemeket két állami vállalat kezébe összpontosították. Ezek a./ az Éttermi és Büffé Vállalat, melynek központi irodája a VIII. ker. Puskin utca 6. /azelőtt Eszterházy utca/ alatt működik, és b./ a Vendég-látóipari Vállalatok. Ennek központi irodája XII. Krisztina körút 21 szám alatt van. Ez a két vállalat összesen körülbelül 2200-2400 üzemet, mégpedig éttermet, kávéházat, epresszót, falatozót, bárt, italboltot és cukrászdát foglal magában.

Néhány, de nagyon kevés cukrászda kivételével, amennyiben ezek maszek alapon tengenek-lengenek a fővárosban, ezek azonban elenyésző hányadot képeznek a trösztösített élelmező helyekkel szemben.

A RÉGI KÁVÉHÁZI ÉLET MARADVÁNYA BUDAPESTEN.
AZ "ABBAZIA" A RÉGI KÁVÉHÁZAK UTÓLSÓ MOHIKÁNJA.
The Remains of the Past Searches in Cafeterias.
"Abbazia" the Last of the Old Time Cafés.

A régi BUDAPEST-i kávéházi élet maradványait mindössze öt-hat kávéházban találjuk meg.

Aránylag legkevésbé változott az élet az "Abbázia" kávéházban. /VI. Sztalin utca 49/ Külsőleg majdnem minden olyan, mint régen volt. Nyáron működik a terrasse is. Mint a többi kávéházat ezt is reggel hét órától éjjélíig tartják üzemben. A kávéház csucsforgalma 16-21 óra között bonyolódik le. Hétköznapi este 22 óra után a közönség már csak lézeng a nagy kávéházban. Délben ebédet is szolgáltatnak ki. A legtöbb ebédelő vendég "abonnen". Az abédbérlők étkezésenként 5,80 forintot fizetnek. Ezért levest, főzeléket és tésztát, vagy utóbbi helyett hetenként kétszer húst kapnak. Forrás megállapítása szerint azonban egy órával ez után az étkezés után az ember farkas éhséggel rendelkezik.

/more/

A nagy kávéházi terem hátulsó felében a kártyázók, dominózók és sakkozók tanyáznak.

A rendszer elvben tiltja a hazard játékokat. Azt azonban úgy kerülik meg, hogy rummy-t játszanak, mégpedig átlag három filléres alapon. Ez már valóban hazardjáték, mert néhány óra alatt akár 300 forintot is lehet veszíteni. A szerencsejátékosok a rummy játék ugynevezett "kopogós" változatát játszik.

RAZZIÁK A KÁVÉHÁZAKBAN. Razzias in the Cafeterias.

Ha razzia jön pénz nem forog a kávéházi asztalon. Az elszámolás papiroson történik, amiből játék közben nem tűnik ki, hogy milyen alapon játszanak. Csak a végén fizetik ki a differenciát. A razziazó közegeknek azt mondják, hogy negyed, vagy fél filléres alapon játszanak, ahol a különbség nem több 10-20 forintnál. Vannak azonban kávéházak, például a Béke Szálló /volt Britannia/ kupola terme, ahol forrás szerint "olyan magas alapon játszanak, hogy egy százas bulit befejeznek, ami körülbelül 20 perc alatt történik meg, akkor a bulit megnyerő 2-300 forintot huz be."

1952-53-ban volt az ellenőrzés a legszigorubb és ebben az időben működött a legkevesebb kávéház BUDAPESTen.

A NAGY Imre korszak óta megritkultak az ellenőrzések 1955 óta pedig már alig került sor kávéházi razziákra. Ez a megállapítás azonban nem vonatkozik a kávéházak külön termeiben lévő "kártya szalón"-ra, amelyeket ma is állandó felügyelet alatt tartanak.

A kávéház, főleg ma nem nagy üzlet, az önköltséget azonban fedezi.

EGYÉB KÁVÉHÁZAK. Other Cafeterias.

A régi kávéház jellegét még úgy ahogy őrzi az Emke kávéház, /VII. Lenin körút 2./ Ezt az orstrom alatt lebombázták. Tulajdonosai FLASCHNER /fnu/, BERGMANN /fnu/ és MUSKÁT /fnu/ azonban újból felépítették s az államosításig üzemben is tartották. Azóta az Éttermi és Büffé Vállalat 215 számú fiókja lett. Törzsközönsége ma is, főleg a délután folyamán, a régi világból itt maradt nyugdíjasokból, idősebb emberekből kerül ki, akiknek napi kávéjukra még futja a pénzük. Az Emkében különösen sok a sakkozó. Sokszor egész tömeg feketélik az utcán, akik a kávéházi üvegablak mögött folyó érdekesebb sakkpartiknak hangos vita közben "kibicelnek."

/more/

Az Emkének van ugynevezett Grillje is. Itt külön belépő díjat szednek. A belépődíj ára öt forint. Az előadás mindössze egy óra hosszat tart, amit a közönség orfeumszerűen elhelyezett asztalok mellett hallgat és néz végig. Az előadás szereplői színészek, főleg humoristák. A műsort tánc követi.

Nagyon változatos a volt New-York kávéház sorsa. Ez volt sportkereskedés, gyárüzem, raktárhelyiség, részben irodák céljaira szolgált s közben-közben többször próbálkoztak a kávéházi üzem felélesztésével is. Jelenleg Hungária néven újra kávéház.

A régi kávéházak közül megmaradt a Savoy kávéház. /VISztalin ut 49/ Itt játéktérmet nem tartanak fenn, ezzel szemben a második emelet szórakozó hely céljait szolgálja, ahol zongoraszó mellett táncolnak. A kávéház a szórakoztatás rezsijét a magas fogyasztói árakon hozza be. /például egy fekete öt forint, egy likőr vagy cognac tíz forint stb./

A volt Britannia Szálló a "Béke Szálló" nevet vette fel. /VI.Lenin körut 97/ Ennek a szállodának külön működik a kávéháza is. Ezen kívül üzembe helyezte az ugynevezett Béke Szalont is. Itt hat forintos belépő díjak mellett ismert színészek és dizőzök lépnek fel. Ez a szerény belépődíj pótolja a fogyasztás szerénységét. Néha megélelnek az itt folyó életet a mulatni vágyó "vidéki pénzesebb emberek."

A Belvárosi Kávéház oldalfalán emléktábla jelezte, hogy az ott lévő üzlethelyiségekben valamikor BUDAPEST egyik legforgalmasabb kávéháza működött. Most visszaállították a kávéházat.

Ma a főváros egyik legnagyobb méretű kávéháza a BUDAPEST. Ez a volt Moulin Rouge mulató helyén nyílt meg. /VI Nagymező utca 17./ A kávéháznak két külön álló eszpresszója is van. Itt a vendégeket nem lehet felszólítani, hogy egy fekete mellett egy órai ott tartózkodás után távozzanak, mert külön tíz forint belépődíjat szednek. A fogyasztás ennek megfelelően azonban igen drága. /Egy fekete = öt forint, egy cognac = 15 forint, stb/ Ennek ellenére azonban némi haszonról csak szombaton lehet szó. Forrás jó viszonyban volt az üzem egyik igazgatójával. Ettől hallotta, hogy ha szombaton 400 vendég utáni fogyasztást 6000 forinttal és a belépődíjat 4000 forinttal számítja, akkor ez a 10.000 forint nem elég ahhoz, hogy a hétköznapi negyed és félbevételeket ki-egyenlítse. Vasárnap jobb ugyan a bevétel, mint hétköznap, de messze nem éri el a szombatit. A fogyasztást mégis fellendíti, ha megjelennek a keleti államokbeli sportolók, de ezek sem dobálhatják a pénzüket, mert kevés valutát hoznak magukkal hazulról.

A BUDAPEST eszpresszóinak törzsközönsége vállalati vezetőkből, jól fizetett alkalmazottakból és a színészvilágból kerül ki.

/more/

Az Astória /V. Kossuth Lajos utca 19./ kávéháza főleg a szálló külföldi vendégeinek csendes uzsonnázó helyisége.

A Margitszigeten a Nagy Szálló kávéházat ugyancsak főleg a külföldiek látogatják. A szállóban laknak a Koreai követség tisztviselői is. Itt rendezik a külföldi követségek részére adott bankettokat és fogadásokat. Az egész üzemben úgy a lakás, mint az étkezés méreg drága.

A nép részére nyári zenés kávéházzal a Sziget Casino szolgál. Itt a kártyások a kártyát magukkal hozzák és "kártyapénzül" a kávéháznak fejtenként 2.50 forintot fizetnek.

Nyári kerthelyiség a "Moszkva" étterem kávéháza is. /VII. Gorkij fasor 35/b. Volt Vilma királynő ut./

Csendes, de még a régi világból fennmaradt nagyobb kávéház a Lenin körut volt Teréz köruti részen a Westend kávéház is.

Nagy forgalma ellenére a volt Lidó kávéház helyén működő Dunakorzó Kávéház 1955 augusztus szeptembere körül beszüntette üzemét. Ma helyiségeit gyermekjáték kiállítás foglalja el.

A régi patinás nagykávéházak közül a Nagyköruton körülbelül fél éve megnyílt a Spolarich kávéház utóda, de ennek nevére forrás nem emlékezik.

A művész és írókörök kedvenc tanyájának a Japán kávéháznak a helyét a Szikra könyvkiadó vállalat foglalta el. A Szikra azonkívül raktárhelyiségekül lefoglaltatta a maga részére a volt Párisi Nagy Áruház egész épülettömbjét is.

A régi nagy kávéházak közül igen sok megszűnt. Így a Gellért, a Bodó, a Pannónia, a Szeifert stb. Néhányból étterem lett, a legtöbb eszpresszóvá alakult át. Általában a régi kávéházi élet átalakult s az eszpresszóban folytatódik.

AZ ESZPRESSZÓK ÉS A BENNÜK FOLYÓ MEGVÁLTOZOTT ÉLET. The New "Espresso" Style.

BUDAPESTEN az élet megszűrkölt és összezsugorodott. Ennek egyik ékes tanubizonysága a kávéházi életből átalakult "presszózás." A lényeg azonban nem változott. A kávéházak nem bírják el a nagy üzemköltséget és a lecsökkent jövedelmet. A PEST-i közönség tehát hozzászókkott az eszpresszókhöz, ahol új irratlan szabályok alakultak ki a közönség egymás közötti és a személyzethez fennálló viszonylatában. A közönség egyes rétegei a régi "törzskávéház" helyett "törzs-eszpresszót" választott magának. Az eszpresszók jellege a hely és közönsége szerint változik.

/more/

Forrás néhány különösen jellegzetes eszpresszót ismer-tet. Például a Brazil eszpresszó, /VI. Sztalin ut 47/ átvette a Japán kávéház hagyományait és közönségét. Írók, művészek, festők, találkozóhelye lett. De mint minden ez a közönség is devalválódott. Ma már nem ők a művészi és írói közvélemény irányítói, hanem a párt. Véleményt csak egymás között mernek mondani, azt is csak nagyon halkán, mert egymásban sem biznak. Idegenek előtt nyomban fagyos hallgatásba burkolóznak, mert nagyok sok az ÁVH eszpresszókba kirendelt beugrató ügynöke és besugója.

Egészen más jellegű a Rozmaring eszpresszó közönsége. /VI. Sztalin ut 46./ Ez szemben van a Brazil eszpresszóval, mégis egy egészen más világ találkozó helye. Ide járnak a "football-drukkerek", azoknak is főleg a totozó fajtája és a lóversenysport megszállottjai. Kis "tippvadászok" ezek az emberek.

A bűnöző fél- és alvilág eszpresszói közé tartozik a volt Poló jelenleg Sport eszpresszó. /A Nagymező utca és a Jókai tér között. Közönsége a legkétesebb elemekből verődik össze. "Maszek volt prostitúáltak", feslett életű kivénült éjjeli pil-langók és lovagjaik. Itt hetenként háromszor éjjeli razziákat tartanak. Mindig eredményesen.

A Trojka eszpresszó /VI. Sztalin ut 28./ ugyancsak igen kétes, de nagyobb stílusú elemek gyülekező helye. Az eszpresszó-nak ennek megfelelően magasabbak az árai is. Reggel hét órától éjjél után kettőig áll a közönség szolgálatára. 21 óráig a fe-ketekávé ára 2.80 utána öt forint. Ennek megfelelően drágábbak este a többi italárak is.

Ismét más kőpetnyújt az Operett eszpresszó. /VI. Nagy-mező utca 19./ Az eszpresszó a Fővárosi Operettszínház mellett van. Ennek a helyiségnek a közönségét a színház szolgáltatja. Zömben a színészvilág művészközönsége jár ide. Az Opera énekesei-től a kis balett táncosnőig mindenféle rendű és rangú ember for-dul itt meg a kulisszák világából.

A Napfény eszpresszó, /V. Váci utca 16./ és vele szem-ben a Kedves eszpresszó, /V. Váci utca 19./ a jobb, érettségizett ifjúság tanyája. Itt a fiatal emberek barátnőikkel díszöket hallgatnak és zongora hangjai mellett táncolnak. Ezekhez hasonló a Pilvax étterem eszpresszója is. /V. Városház utca 10./ Ez lo-kálszerű helyiség már közelebb jár a "bar" PEST-i fogalmához. Állandó díszöze ZSOLNAY Hédi és kísérője VECSEI Ernő.

Az eszpresszók és a bárók között nehéz megállapítani az átmenetet.

BÁROK.
The Bars.

BUDAPEST legjellegzetesebb és legtöbbet emlegetett

/more/

bárjai közé tartozik a Pipacs bár. /V. Aranykéz utca 5./ A vállalatvezető MUSKÁT /inu/ 50 éves ember. Valamikor az Emke kávéház társtulajdonosa volt. Az államosítás után úgy ő, mint két volt társa kávéházi, illetőleg éttermi kiszolgáló pincéreként dolgoztak. MUSKÁTnak azonban sikerült feljebb verelkednie magát. Ő jól zongorázik, záróra után leül a zongorához és forrás szavai szerint "levágja a pénzes palikat."

BUDAPEST egyik nevezetessége a Bristol bár /V. Apáczai Cseri János utca 4./ Ez szép kis helyiség a Duna Szálló, azelőtt Bristol első emeletén. A zene 23 órakor szólal meg. A helyiség reggel öt óráig tartja helyiségeit nyitva. Híres zongoristája SOLYMOSI LULU, a jazzdobot a "Beamter Bubi" kezeli. Amerikai stílusban angol dalokat énekelnek. Közönsége főleg az amerikai és egyéb nyugati követségek diplomatáiból és tisztviselőiből adódik. Az amerikaiak italaikat, /whisky, gint stb./ magukkal hozzák és azt fogyasztják. Edényhasználatért ugynevezett "pohárdíj" címén 20-25 forintot fizetnek fejenként.

A magyar főváros mai torz erkölcsi világára különleges fényt vet a Hangulat bár élete. Közönsége kétféle elemből tevődik össze. Egyrészt itt dorbézolnak a külső Józsefváros leg-sötétebb "stricijei", akik azonban megfoghatatlan módon gyakran sok pénzzel rendelkeznek, másodsorban itt kötnek ki "későnjövő, részeg palik" és vidékiek, akik PESTRE jönnek egyet "mulatni." Miután ez a bár a Nyugati pályaudvar étkezőjének pincehelyiségében van, a vonatról egyenesen ide torkolnak be. A lokál árai ennek megfelelőek. Például feketekávé = öt forint, likőr = tíz forint, pohár vermuth = 14 forint, üveg bor = 40 forint, pezsgő = 114 forint. A koránkelő nép fogcsikorgatva hallgatja a pincéből kiszűrődő duhaj tivornyák hangját.

CUKRÁSZDÁK.

The Pastry Shops.

Egész más a légkör a cukrászdákban. Meg van a régi "kis budai cukrászdák" közül a Ruszwurm cukrászda /I. Szentháromság tér 3./ Szerelmes párok helyett ma inkább az ásatások vezetői látogatják e kis helyiséget.

Nem szűnt meg a Vörösmarthy téren a Gerbeaud sem. Közönsége főleg az idősebb korosztályhoz tartozó női nemből kerül ki. Ide járnak volt kereskedők, továbbá a régi világból valamiképen konzerválódott emberek, akiknek még van annyi pénzük, hogy esetleg vacsorájuk rovására, uzsonnakávéjukat a régmúlt némi illúziójával vegyék körül...

A legújabb, legnagyobb és legjobb cukrászda az időközben hosszú ideig szüntelt Lukács cukrászda. Ez a Stalin uton az ÁVH volt tisztietkezőjének a helyén nyitott körülbelül 1955 júliusában. Ma nagyon felkapott hely lett.

/more/

A Béke cukrászda arról nevezetes, hogy ez a találkozó helye a kommunisták felső tízezéséhez tartozó családtagoknak. Ide járnak a 4-5000 forint havi jövedelmű emberek feleségei és barátnői. Modern stílusban felépített és előkelően berendezett utcai helyiség.

BUDAPESTen aránylag elég sok a cukrászda, közöttük újabbban van néhány maszek alapon dolgozó is. Ilyen például A Kossuth /volt Ludovika/ Akadémiával az Üllői úton szemben lévő. A cukrászdák készítményei forgalmuk szerint jók, vagy rosszak. Van ugyanis egy rendelkezés, amely szerint addig friss süteményt nem szabad az üzlet pultjaira kirakni, amíg a régi el nem fogyott.

End